

MUSEET FOR THY OG VESTER HANHERRED

**Bygherrerapport for Højgård II, jour.nr. THY 5030.
Boplads med huse fra bronzealderen undersøgt i forbindelse med anlæggelsen af
Sydthy Golfbane.**

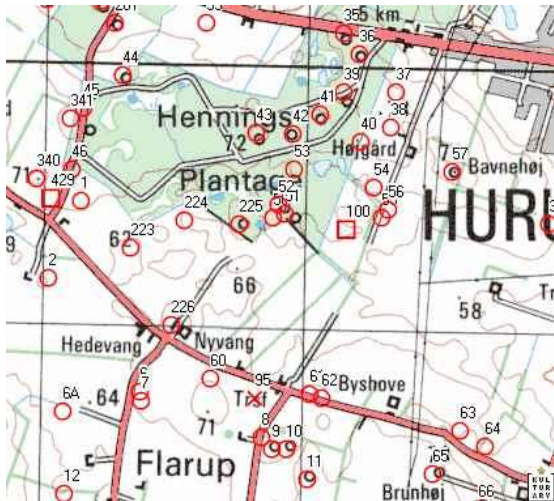
Rapport 4/7 2007 v. cand.mag. Anne-Louise Haack Olsen

Baggrund for undersøgelsen

Forud for anlæggelsen af en ny golfbane sydvest for Hurup foretog Museet for Thy og Vester Hanherred prøvegravninger i området for at finde ud af, om der var spor efter bopladser eller grave fra oldtiden, som ville blive ødelagt ved anlægsarbejdet.

Ved prøvegravningen blev pløjejorden på de steder, hvor der skulle foretages egentlige terrænændringer, bortgravet med rende-graver i 2 m brede baner, så den underliggende lyse undergrund lå blottet. Herved har man mulighed for at se mørke pletter, der er spor efter nedgravede stolper og andre anlæg i oldtidens huse.

Ét af de steder, hvor der blev fundet spor efter oldtidshuse, var området mellem hul nr. 6 og hul nr. 7, på østsiden af Hennings Plantage, hvor der bl.a. skulle anlægges en sandgrav. Her fandtes spor, der kunne tyde på tilstedeværelsen af mindst to oldtidshuse, og det blev derfor vurderet, at en egentlig udgravning var nødvendig. Udgifterne til denne påhvilede efter museumsloven bygherren, Sydthy Golfklub.

Udsnit af Geodætisk Instituts kort med området sydvest for Hurup. Bopladsen ved Højgård er afmærket med en rød firkant og nr. 100. Cirklene er gravhøje, hvoraf nogle er bevaret til i dag, mens mange er sløjfede ved landbrugsdrift m.m.

Landskabet omkring bopladsen

Området er et bakket morænelandskab, hvis grundtræk er skabt af isen under sidste istid. Senere har menneskene sat deres præg på det – ved opdyrkning er skoven blev ryddet og oldtidens mennesker rejste gravhøje på mange af de højtliggende punkter.

Gravhøje på Ydby Hede. Den største bevarede samling af gravhøje i Danmark

Gravhøjenes land

Sydthy er et af de steder i landet, hvor gravhøjene ligger tættest, og det viser at dette område må have været tæt bebygget i bronzealderen, for ca. 3000 år siden. Fra gravene i højene ved vi meget om hvordan den tids mennesker gik klædt, hvilke våben og smykker de brugte og hvordan de drog omsorg for deres døde. Man behøver bare at nævne den berømteste af dem alle, Egtved-pigen med snoreskørt og bælteplade.

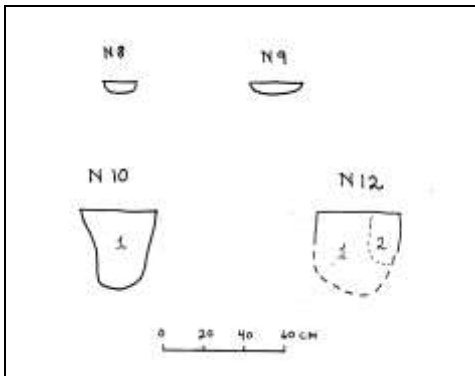
Bronzealderhuse

Først i de sidste ca. 20 år er man imidlertid for alvor begyndt at finde de huse, som disse mennesker boede i. Derfor har vores billede af denne tid været meget skævvredet – en skævhed, som man langt fra er færdig med at rette op på. Dette er baggrunden for, at det blev besluttet at udgrave sporene af oldtidshuse mellem hul 6 og 7. På vestsiden af Hennings Plantage, i en anden del af den kommende golfbane, blev der ligeledes fundet

spor af et hus, se bygherrerapport for Ulsted, jour. nr. THY 5023.

Udgravningens metode

Med rendegraver blev der afdækket to områder omkring de stolpehuller og andre anlægsspor, der var fundet i søgegrøfterne. Alle spor efter huse m.m. blev opmålt i 1:50, og nogle af de vigtigste blev snittet, idet den ene halvdel blev bortgravet. Herved kunne man se hullets dybde og form. Der var stor forskel på de små, overfladiske vægstolper og de dybe tagstolper. Til trods for dette lykkedes det ikke at finde spor af husets østende. Det kan skyldes, at overfladen faldt mod øst, og hullerne måske her har været mindre dybt nedgravede.

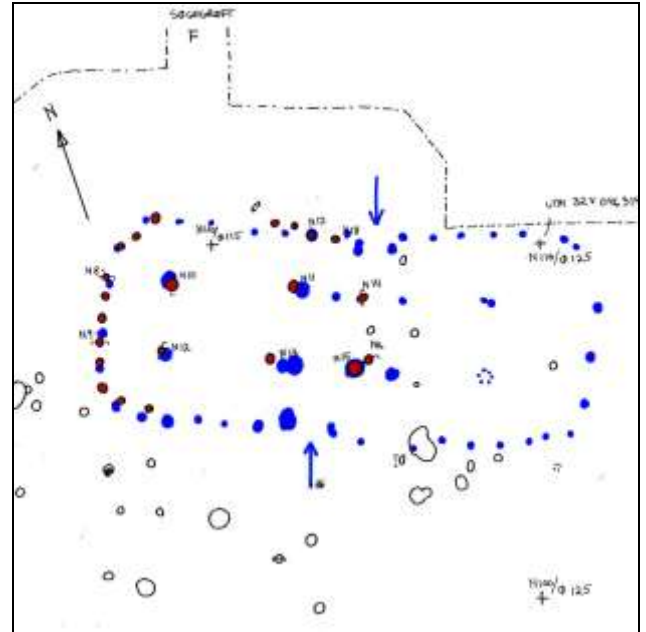
Tegninger af snittede stolpehuller i hus 1. N8 og N9 er fra vægstolper, N10 og N12 er fra stolper, der stod inde i huset og bar taget. Numrene kan genfindes på planen til højre

Hus 1 ved Højgård – og en ”tvilling” fra Bjerre Enge

Desværre viste det sig, at de to oldtidshuse ved Højgård ikke var så velbevarede, som det så ud til. Undersøgelsen blev derfor af kortere varighed end forventet, men det lykkedes dog at få oplysninger om størrelsen af især det ene hus, hus 1, og en fornemmelse af dets alder. Huset stammer fra tiden omkring 1100-1500 f. Kr., den periode der benævnes ældre bronzealder. Det er netop også Egtved-pigens tid.

Fra samme tid er der udgravet huse flere andre steder i Thy. De mest betydningsfulde

fund er gjort i det nordlige Thy, i Bjerre Enge tæt ved lufthavnen ved Tved. Til trods for den store afstand er der en bemærkelsesværdig lighed mellem hus 1 fra Højgård og et af de huse, der blev udgravet i Bjerre.

Opmålingsplan af en del af udgravningsfeltet ved Højgård med stolpehuller fra hus 1 (rødt) og et tilsvarende hus fra Bjerre (indtegnet i blå). Afstanden mellem de to kryds i højre side er 10 m.

På ovenstående tegning af et udsnit af udgravningsfeltet ved Højgård er med rødt markeret stolpehuller, der hører til hus 1. Med blå er indlagt stolpehuller i et næsten tilsvarende hus fra Bjerre. De to huse er så ens, at stolpehullerne næsten falder sammen, men hvor østenden mangler ved huset fra Højgård, var hele huset tilstede ved Bjerre.

Derved kan man gøre sig en forestilling om, hvor stort hus 1 fra Højgård har været. Bjerre-huset var ca. 15 m langt og 6 m bredt med et areal på ca. 90 m², og noget lignende har sikker være tilfældet ved Højgård.

Husene har været bygget med vægge sat af stolper med fletværk og lerklining imellem. Inde i huset stod to rækker træstolper ned gennem rummet, som derved blev inddelt i 3 ”skibe”. Disse stolper var større og sad i

dybere huller end vægstolperne, fordi de skulle bære taget. De to blå pile viser indgangene i huset fra Bjerre. Ved Bjerre blev der i husets vestende fundet gruber med aske, trækul og brændte sten, der har været brugt ved madlavningen. Der blev også fundet spor efter et almindeligt ildsted i gulvhøjde.

Bebyggelsen ved Højgård

Den slags huse havde næppe nogen lang levetid. Det formodes, at de kunne stå omkring 30-40 år, svarende til én generation. Derefter blev de revet ned eller fik lov at stå og forfalde, og man byggede et nyt hus i nærheden.

Måske er det grunden til at der ca. 70 m mod nordøst blev fundet rester af endnu et hus. Her var dog ikke bevaret spor af væggene, kun efter fire af de dybe tagstolper og en ildgrube i midten, ligesom dem der blev fundet ved Bjerre. Husene lå på hver sin lille, grusede forhøjning, hvilket sikkert skyldes hensynet til dræning.

Det kan ikke afgøres med sikkerhed, om de to huse er samtidige eller har afløst hinanden, men mønsteret med enkeltliggende gårde, der har flyttet rundt inden for et område, er det almindelige i bronzealderen. Først i den efterfølgende jernalder, der begynder ca. 500 f. Kr., dukker egentlige landsbyer op.

Et samfund med fælles normer

Det tætte sammenfald, der ses i husplanerne fra Højgård og Bjerre på trods af afstanden på mere end 30 km viser, at der har været fælles normer for, hvordan et hus skulle bygges. Man arbejdede ikke på må og få, men ud fra et fastlagt skema, hvor der selvfølgelig var plads til variationer blandt andet hvad angår størrelsen.

Sociale forskelle

Husene fra Bjerre og Højgård hører til de mindre bronzealderhuse. I Thy er fundet huse fra omtrent samme tid med mere end 200 m² under tag, hvilket siger noget om at der også dengang var forskel på folk. Det ses også i gravhøjene, hvor nogle grave er rigt udstyret

med sværd og andre genstande af bronze, af og til endda en guldring, mens andre er mere beskedne. Om en eller flere af beboerne fra Højgård hviler i nogle af de mange gravhøje i området, får vi desværre aldrig at vide, men det er ikke usandsynligt.

Konklusion

Til trods for, at husene ved Højgård var mindre velbevarede end forventet, er de alligevel med til at udfylde billedet af bronzealderens bebyggelse i et af Danmarks højrigeste områder. Den store lighed mellem hus 1 fra Højgård og huset fra Bjerre i Nordthy er med til at belyse fælles normer og sociale forskelle i bronzealderens samfund.

Bronzealderbønder

Folkene ved Højgård har uden tvivl været bønder. Fra andre udgravninger kender man sporene af den primitive plov, arden, der nærmest mindede om en éntandet harve og som formentlig blev trukket af stude. Det kan ikke ses, om der har været stald i huset, men man har uden tvivl holdt kvæg og får, hvoraf de sidste ikke mindst skulle levere uld til klædedragten. En gris og en hest kan der også have været. På marken dyrkede man primitive arter af hvede og byg, mens rug og havre først kommer til senere. Store dele af landskabet har været dækket af hårdt græssede overdrev, og det var småt med skov. Flere steder kan man se, at der har været fyret med tørv inde i husene.

Udgravningens data

Museet for Thy og Vester Hanherred jour.nr. THY 5030. Højgård II.

Kulturarvsstyrelsen jour.nr. 2003-2123-0510

Bygherre : Sydthy Golfklub

Deltagere : Cand. mag. Anne-Louise Haack Olsen og cand.mag. Charlotte Boje H. Andersen

Rendegraver : Entreprenør Jens Kristensen, Viborggårdsvej 2, 7760 Hurup

Rapport: Anne-Louise Haack Olsen
2007-07-05

År f/e. Kristus	Perioder	Kulturgrupper	
2000	Historisk tid	Middelalder (1050-1536)	
1000		Vikingetid	
0	Jernalder	Germansk Jernalder	
		Romersk Jernalder Førromersk Jernalder	
1000	Bronzealder	Yngre Bronzealder	
		Ældre Bronzealder	
2000	Bondestenalder	Dolktid	
		Enkeltgravskultur	
3000		Tragtbægerkultur	
		Jæltetætetid Dyssetid	
4000	Jægerstenalder	Ertebøllekultur	
5000		Kystkultur	Kongemosekultur
6000			Maglemosekultur
7000		Rensdyrjægerkultur	Ahrensburgkultur
8000			Brommekultur
9000			Federmesserkultur
10.000	Hamburgkultur		
11.000			
12.000			